

Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Allmänna riktlinjer för användning av ersättningarna	3
1.2 Kommunens redovisning av verksamhet och kostnader	4
1.3 Länsstyrelsens uppföljning	4
2. Ersättning krisberedskap	5
2.1 Riktlinjer för ersättningen	5
2.2 Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort	5
2.3 Exempel på verksamhet som ersättningen kan användas till	6
2.3.1 Risk- och sårbarhetsanalys samt planering	6
2.3.2 Geografiskt områdesansvar	7
2.3.3 Utbildning och övning.....	7
2.3.4 Rapportering	8
3. Ersättning civilt försvar	9
3.1 Riktlinjer för ersättningen	9
3.2 Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort	9
3.3 Exempel på verksamhet som ersättningen kan användas till	10
3.3.1 Kompetenshöjande åtgärder	10
3.3.2 Säkerhetskydd.....	10
3.3.3 Krigsorganisation och krigsplacering	11
3.3.4 Ledningsansvar, geografiskt områdesansvar och rapportering	11
4. Exempel på verksamhet som inte omfattas av statlig ersättning	12
4.1 Samhällsviktig verksamhet	12
4.2 Investeringar	12
4.3 Rakelutrustning	13
4.4 Hantering av en händelse	13
4.5 Tjänsteman i Beredskap (TiB)	13
4.6 Säkerhetsarbete som inte har koppling till överenskommelserna	13
4.7 Frivilligorganisationer.....	14
4.8 System för utomhusvarning	14

1. Inledning

Dessa anvisningar riktar sig till kommunerna och tydliggör hur de statliga ersättningarna enligt *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap* (MSB DNR 2018-09779) och *Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar* (MSB DNR 2018-05681) får användas för uppgifterna enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH).

Ersättningen för krisberedskap ska utgöra ett komplement till kommunens egen finansiering av arbete med krisberedskap.

Om kommunen har frågor om vad ersättningarna får användas till bör kommunen i första hand vända sig till länsstyrelsen. Vid oklarheter ska länsstyrelsen kontakta MSB för avstämning. Länsstyrelsen ska även hålla MSB informerad inför större beslut och rekommendationer som rör användningen av ersättningarna eftersom besluten kan komma att påverka hur andra kommuner kan använda ersättningarna.

Anvisningarna kommer att användas vid uppföljning av ersättningarna. MSB kommer i samarbete med länsstyrelserna och SKL ta fram en metod för uppföljning.

1.1 Allmänna riktlinjer för användning av ersättningarna

De statliga ersättningarna betalas ut till kommunerna enligt 5 kap. 1§ LEH. Där framgår att kommunerna ska få ersättning av staten för kostnader för förberedande uppgifter som de utför enligt 2 och 3 kap.

Ersättningarna fördelas till kommunerna i enlighet kriterierna i överenskommelserna. Kommunen ansvarar för att vid behov fördela ersättningarna inom den egna organisationen, så som nämnder, förvaltningar eller kommunalförbund.

Kommunen ska årligen redovisa till länsstyrelsen hur ersättningarna har använts och hur aktiviteterna har stärkt arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Länsstyrelsen ska använda underlaget för bedömning av kommunens arbete med uppgifterna i överenskommelserna.

Kommunen bör bygga upp sin egen kompetens för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Ersättningarna bör därför i första hand användas för att finansiera kostnader för egen anställd personal. Konsulter kan användas för tidsbegränsade uppgifter (exempelvis utbildningar), insatser där specifik kompetens behövs eller uppgifter där det kan vara en fördel att använda extern kompetens (exempelvis en utvärdering av en händelse).

1.2 Kommunens redovisning av verksamhet och kostnader

Kommunen ska varje år redovisa till länsstyrelsen hur ersättningarna har använts föregående år:

- Vilka uppgifter och aktiviteter har genomförts.
- Vilka kostnader kommunen haft.

Kostnaderna ska kopplas till aktiviteterna.

MSB rekommenderar att kostnaderna för krisberedskap och civilt försvar särredovisas. Om kostnader inte kan särredovisas i ekonomisystemet behöver uppgifterna samlas in manuellt och sammanställas separat för krisberedskap respektive civilt försvar.

1.3 Länsstyrelsens uppföljning

Länsstyrelsen ska följa upp kommunens tillämpning av LEH och överenskommelserna. Uppföljningen av kommunens arbete med civilt försvar ska samordnas med uppföljningen av kommunens arbete med krisberedskap, men uppföljningarna har olika fokus. Uppföljningen av överenskommelsen om krisberedskap fokuserar på om uppgifterna har utförts. Uppföljningen av överenskommelsen om civila försvaret fokuserar på om kommunerna påbörjat arbetet utifrån de prioriterade uppgifter som beskrivs i överenskommelsen.

Länsstyrelsens uppföljning av kommunen ska syfta till att stötta och utveckla arbetet i kommunen. Länsstyrelsen ska uppmärksamma kommunen på eventuella brister som identifierats. Kommunen ska därefter med stöd av länsstyrelsen upprätta en åtgärdsplan för hur bristerna ska hanteras. Om kommunen har ett sparande enligt vad som regleras i avsnitt 2.2 ska länsstyrelsen godkänna den plan för sparande som kommunen ska ta fram. Kommunen och länsstyrelsen ska sedan ha kontinuerlig dialog och uppföljning av planerna.

2. Ersättning krisberedskap

Hela den statliga ersättningen ska användas till uppgifterna enligt *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap* (MSB dnr 2018-09779).

2.1 Riktlinjer för ersättningen

Ersättningen ska endast användas för att finansiera arbete med krisberedskap. Huvuddelen¹ av ersättningen bör användas för personalkostnader. Det gäller både grundersättningen och verksamhetsersättningen. Ersättningen kan användas för lönekostnader för personal med erforderlig kompetens som arbetar med uppgifterna i LEH, till exempel säkerhetschef, beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare eller motsvarande, samt sådana kostnader som är kopplade till uppdraget. Här ingår exempelvis kostnader för dator, telefon och resor.

Ersättningen ska endast bekosta den del av tjänsten som avser arbete med krisberedskap enligt LEH.

Personalkostnader kan fördelas till en eller ett fåtal funktioner (till exempel beredskapssamordnare), men även till flera funktioner i olika förvaltningar som arbetar med uppgifterna i överenskommelsen.

2.2 Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort

Länsstyrelsen kan i enlighet med *förordning (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* (FEH) föreslå för MSB att en del av ersättningen till kommunen ska reduceras eller falla bort. MSB fattar beslut om reducerad ersättning utifrån länsstyrelsens rapportering. Reduktionens storlek avgörs från fall till fall. Reduktion av den ersättning som kommunen får för utförandet av uppgifter enligt LEH ska ske i proportion till hur stor del av arbetet som utförts.

Följande principer ligger till grund för beslutet:

- om en kommun inte fullgör sina uppgifter kan en del av eller hela ersättningen reduceras eller falla bort,
- om ersättningen finansierar annan verksamhet än den som är beskriven som ersättningsgill i LEH eller överenskommelsen kan en del av ersättningen reduceras samt

¹ Undantaget är den del av VMA-ersättningen som ska användas för att betala telematikabonnemang

- om kommunens
 - sammanlagda sparande av ersättningen överstiger 10 procent av den årliga ersättningen
 - och utgör mer än 200.000 kr
 - om kommunen inte har en plan för hur oförbrukade medel ska användas under kommande år inom mandatperioden, kan delar av ersättningen reduceras.

MSB:s beslut om reducerad ersättning kan överklagas i enlighet med 8 kap. 1 § LEH. Formerna för överklagande samt fastställande och beräkning av överklagandetid framgår av förvaltningslagen (2017:900).

Om en kommun 12 månader efter överenskommelsens sista år har oförbrukade medel ska dessa återbetalas till MSB.

2.3 Exempel på verksamhet som ersättningen kan användas till

Nedan följer exempel på verksamhet som får finansieras med den statliga ersättningen för krisberedskap.

2.3.1 Risk- och sårbarhetsanalys samt planering

Ersättningen får användas till:

- Det kontinuerliga arbetet med kommunens risk- och sårbarhetsanalys, inklusive identifiering av samhällsviktig verksamhet inom kommunens organisation, berörda kommunala bolag och kommunalförbund samt för det geografiska områdesansvaret.
- Utvärdering av kommunens hantering av en inträffad kris.
- Arbete med att ta fram och uppdatera planer, reglementen och styrdokument.
- Arbete med kontinuitetshantering för kommunens samhällsviktiga verksamhet.
- För informationssäkerhet kan den statliga ersättningen användas för följande verksamheter:
 - Risk- och sårbarhetsanalyser avseende IT och informationssystem
 - Kontinuitetshantering för IT
- Studier och utredningsverksamhet som syftar till att genomföra uppgifterna i LEH.
- Arbete med Styrel.

- Kostnader för frivilligorganisationer som deltar i arbetet med till exempel risk- och sårbarhetsanalyser eller annan planering.
- Deltagande i forskningsstudier, utbyten, referensgrupper och arbetsgrupper. Detta gäller under förutsättning att deltagandet inte redan har extern finansiering.
- Deltagande i MSB:s nationella enkät om trygghet och säkerhet.
- Deltagande i regionala och nationella utvecklingsarbeten avseende krisberedskap. Exempelvis resekostnader för deltagande i MSB:s utvecklingsprojekt för krisberedskap.

2.3.2 Geografiskt områdesansvar

Ersättningen får användas till:

- Genomförande av aktiviteter där gemensam planering sker med privata och offentliga aktörer som kommunen behöver samverka med före, under och efter en kris.
- Verksamhet som syftar till att utveckla aktörsgemensamma former för inriktning och samordning, samlad lägesbild samt kommunikation mellan aktörer inom kommunen.
- Verksamhet som syftar till att utveckla den lokala riskkommunikationen till invånarna för att öka privatpersoners kunskap och beredskap inför kriser. Här ingår aktiviteter kopplade till kampanjen *Krisberedskapsveckan* eller åtgärder för att utveckla kommunens webbaserade information om hot, risker och beredskap.

2.3.3 Utbildning och övning

Ersättningen får användas till:

- Utbildning och övning av krisorganisationen för deras uppgifter i samband med en extraordinär händelse.
- Planering, genomförande och utvärdering av samverkansövningar på lokal, regional och nationell nivå.
- Kompetensutveckling och övning för att bättre kunna samverka med andra aktörer med stöd av exempelvis Rakel och WIS.
- Deltagande i eller anordnande av kurser, konferenser och nätverksträffar inom området krisberedskap.
- Utbildning och övning av tjänsteman i beredskap.
- Planering, utbildning eller övning för krisstödsverksamheten (POSOM), som syftar till att stärka kommunens förmåga att hantera extraordinära händelser.

- Utbildning och övning av frivilliga som utgör en del av den kommunala krisberedskapen.

MSB förordar att utbildningar som genomförs i Sverige ska väljas i första hand.

2.3.4 Rapportering

Ersättningen får användas till:

- Arbete med att rapportera indikatorer, åtgärder, inträffade händelser och redovisning av statlig ersättning till länsstyrelsen.
- Arbete med att utveckla rutiner för hur kommunen i samverkan med andra aktörer ska utarbeta och kommunicera en samlad lägesbild vid en extraordinär händelse.

3. Ersättning civilt försvar

Hela den statliga ersättningen ska användas till uppgifterna som anges i *Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar* (MSB dnr 2018-05681). Överenskommelsen utesluter inte arbete med andra åtgärder avseende förberedelser inför och verksamhet under höjd beredskap.

3.1 Riktlinjer för ersättningen

Den ersättning som betalas ut till kommunerna för arbete med civilt försvar bör huvudsakligen gå till personalkostnader. Detta inkluderar bland annat lönekostnader för personal med erforderlig kompetens som arbetar med uppgifterna i LEH som till exempel säkerhetschef, säkerhetsskyddschef beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare eller motsvarande, samt sådana kostnader som är kopplade till uppdraget. Personalkostnader kan fördelas till en eller ett fåtal funktioner, till exempel beredskapssamordnare, men även till flera funktioner i olika förvaltningar som arbetar med uppgifterna i överenskommelsen.

Ersättningen ska endast bekosta den del av tjänsten som avser arbete med civilt försvar.

Utöver personalkostnader är det även möjligt att använda ersättningen till investeringar som krävs för att uppnå de uppgifter som anges i överenskommelsen, se avsnitt 3.5.

3.2 Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort

Länsstyrelsen kan i enlighet med *förordning (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* (FEH) föreslå för MSB att en del av ersättningen ska reduceras eller falla bort. MSB fattar beslut om reducerad ersättning utifrån länsstyrelsens rapportering. Reduktionens storlek avgörs från fall till fall. Reduktion av den ersättning som kommunen får för utförandet av uppgifter enligt LEH ska ske i proportion till hur stor del av arbetet som utförts.

Följande principer ligger till grund för beslutet om att en del av ersättningarna för uppgifterna ska reduceras eller falla bort:

- om en kommun inte påbörjat arbetet med de prioriterade uppgifterna i denna överenskommelse,
- om ersättningen finansierar annan verksamhet än den som är beskriven som ersättningsgill i lagen eller denna överenskommelse,
- om en kommun 12 månader efter periodens slut har oförbrukade medel ska dessa återbetalas.

MSB:s beslut om reducerad ersättning kan överklagas i enlighet med 8 kap. 1 § LEH. Formerna för överklagande samt fastställande och beräkning av överklagandetid framgår av förvaltningslagen (2017:900).

3.3 Exempel på verksamhet som ersättningen kan användas till

Nedan följer exempel på verksamhet som får finansieras med den statliga ersättningen för arbete med civilt försvar.

3.3.1 Kompetenshöjande åtgärder

Ersättningen får användas till:

- Deltagande i eller genomförande av utbildningar kopplade till civilt försvar och totalförsvar, för berörda funktioner inom kommunen.

Enligt målen i överenskommelsen är det minst kommunstyrelsen och kommunledningen som ska genomgå utbildning för att få kunskaper om höjd beredskap och totalförsvar. Men även annan personal inom kommunen kan behöva ges möjlighet till att höja sin kompetens om civilt försvar exempelvis räddningstjänstledningen.

MSB förordar att utbildningar som genomförs i Sverige ska väljas i första hand.

3.3.2 Säkerhetsskydd

Ersättningen får användas till:

- Arbete med säkerhetsskyddsanalys.
- Arbete med att säkerhetspröva personal i kommunen.
- Utbildning av säkerhetsskyddschef, biträdande säkerhetsskyddschef samt andra funktioner i kommunen som behöver kunskap om säkerhetsskydd.
- Anskaffning av materiel som behövs för att kunna hantera uppgifter som omfattas av sekretess och som rör Sveriges säkerhet utan att de röjs, ändras eller förstörs. Det kan till exempel gälla säkerhetsskåp och datorer.
- Kostnader kopplade till att inom kommunen ta fram rutiner och etablera en process för arbetet med säkerhetsskydd.

Om kommunen ser ett behov av att genomföra investeringar utöver det som nämns i punkten ovan för att exempelvis kunna kommunicera säkert kan delar av ersättningen användas till detta. Det skulle till exempel kunna gälla anpassning av lokaler för att säkerställa signalskydd. Kommunen ska dock prioritera arbetet med att etablera rutiner och processer för

säkerhetsskyddsarbetet innan den statliga ersättningen används för investeringar.

3.3.3 Krigsorganisation och krigsplacering

Ersättningen får användas till:

- Deltagande i regionala och nationella arbetsgrupper om krigsorganisation och krigsplacering.
- Deltagande i utbildningar om krigsorganisation och krigsplacering som genomförs av regionala och nationella aktörer.
- Planering av kommunens krigsorganisation.
- Arbete med krigsplacering.
- Utbildning och information till deltagare i krigsorganisation.
- Kostnader för anpassningar av HR-system och andra administrativa åtgärder som kan krävas för arbetet med krigsplacering.
- Kostnader för samverkan med privata aktörer för planering som rör personalförsörjning, avtal, leveransförmåga och liknande kopplat till kommunens verksamhet vid höjd beredskap.

3.3.4 Ledningsansvar, geografiskt områdesansvar och rapportering

Avser främst de kommuner som i överenskommelsen benämns som kategori 1, det vill säga kommuner som ligger i eller i anslutning till militärstrategiskt viktiga geografiska områden i händelse av en säkerhetspolitisk kris eller krig. Övriga kommuner som genomfört de prioriterade uppgifterna i överenskommelsen får använda ersättningen även för uppgifter rörande ledningsansvar, geografiskt områdesansvar och rapportering.

Ersättningen får användas till:

- Utbildning och övning av kommunstyrelsen i uppgiften att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning.
- Medverkan i utbildningar och övningar som anordnas av länsstyrelsen eller annan statlig myndighet.
- Aktiviteter som bedrivs för att informera berörda lokala aktörer och utveckla arbetet med beredskapsförberedelser och möjligheter till samverkan på lokal nivå.
- Införande av tilldelat tekniskt system för informationsutbyte, det vill säga framtagande av rutiner och annat relevant arbete.
- Införande av rutiner för rapportering och för lägesbilder.

4. Exempel på verksamhet som inte omfattas av statlig ersättning

Nedan följer exempel på verksamhet som inte får finansieras av ersättningen enligt *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap* och *Överenskommelse om kommunernas arbete med civilt försvar*.

4.1 Samhällsviktig verksamhet

Ersättningarna ska inte användas för:

- Drift och underhåll av kommunens samhällsviktiga verksamhet.
- Provdraft av kommunens reserv för samhällsviktiga funktioner.

4.2 Investeringar

Utgångspunkten är att ersättningarna ska användas för uppgifterna i överenskommelserna. Kommunens uppgifter omfattar i huvudsak inte investeringar². Däremot kan en slutsats av till exempel en risk- och sårbarhetsanalys vara att kommunen behöver reservkraft. Reservkraften ska då finansieras med kommunens egna medel och inte med de statliga ersättningarna.

Om kommunen efter att ha fullgjort uppgifterna i överenskommelserna har medel över, är det möjligt att använda dessa för vissa begränsade investeringar. En förutsättning är att investeringen tydligt stärker krisberedskapen eller det civila försvaret. Investeringen ska tydligt kunna redovisas vid länsstyrelsens uppföljning. Vid större investeringar och osäkerheter ska länsstyrelsen konsulteras innan investeringen görs.

För kommunala ledningsplatser har kommunen möjlighet att söka medel för en del av kostnaden från MSB i särskild ordning.

Ersättningarna ska **inte** användas för:

- Investeringar där kostnaden inte står i proportion med vad som kommer att uppnås eller om investeringen innebär att kommunen inte kommer att kunna fullgöra sina uppgifter enligt överenskommelserna.
- Investeringar och utrustning avseende kommunal ledningsplats.

² Vissa undantag finns för ersättningen för civilt försvar, där inköp av exempelvis säkerhetsskåp kan vara aktuellt.

- Investeringar och underhåll av räddningscentral.
- Investeringar för att stärka den generella IT-säkerheten.

4.3 Rakelutrustning

Ersättningarna ska **inte** användas för:

- Inköp av teknisk utrustning och abonnemangskostnader för Rakel.

Delar av ersättningen för kommunernas arbete med krisberedskap subventionerar redan idag abonnemangsavgiften för kommuner. Vidare har kommuner möjlighet att söka medel från MSB för viss Rakelutrustning inom ramen för stödet till kommunala ledningsplatser.

4.4 Hantering av en händelse

Ersättningarna ska **inte** användas för:

- Personalkostnader och inköp av materiel kopplat till hantering av händelser.

4.5 Tjänsteman i Beredskap (TiB)

Ersättningarna ska **inte** användas för:

- Personalkostnader för Tjänsteman i Beredskap (TiB) och liknande beredskapsfunktioner.

Däremot får ersättningen för krisberedskap användas för utbildning och övning av TiB-funktionen.

4.6 Säkerhetsarbete som inte har koppling till överenskommelserna

Ersättningarna ska **inte** användas för:

- Personalkostnader som inte avser arbete med uppgifterna i överenskommelserna.
- Generellt säkerhetsarbete som inte är kopplat till uppgifterna i överenskommelserna, exempelvis kurser eller handlingsprogram för Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor lagen om skydd mot olyckor (LSO). Inte heller uppgifter som rör räddningstjänst under höjd beredskap ska finansieras genom den statliga ersättningen.
- Internt skydd, exempelvis lås och larm, som inte är särskilt kopplat till det säkerhetsskydd som krävs för arbetet med civilt försvar.
- Brottsförebyggande arbete och arbete med att förebygga våldsbejakande extremism.

- Utbildning om hot och våld mot tjänstemän och förtroendevalda.

4.7 Frivilligorganisationer

Ersättningen får inte användas till det årliga föreningsbidraget eller lokaler för frivilligorganisationer.

4.8 System för utomhusvarning

Utomhusvarningssystemet ägs av staten genom MSB. Alla investeringar och nödvändiga installationer görs och bekostas av staten. Genom *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap* får kommunen ersättning för den dagliga driften av systemet och för att genomföra kvartalsprov. Eventuell utbyggnad av systemet bekostas av staten efter ansökan från kommunen. Medel som erhålls genom överenskommelsen kan inte användas för dessa ändamål.